ЗЕМЕДЕЛСКИ ИНСТИТУТ
СТАРА ЗАГОРА
Вх.№ 567/22.07.2015 г.

Р Е Ц Е Н З И Я

От: **проф. дн Атанас Генчев Генчев**
Научна специалност "Птицевъдство"
Катедра „Животновъдство – непреживни и други животни" към АФ на Тракийски университет, гр. Стара Загора.

Относно: **конкурс за „Доцент" по научна специалност 04.02.01. „Развъждане на селскостопанските животни, биология и биотехника на размножаването" в професионално направление 6.3. Животновъдство.**

1. Информация за конкурса

Конкурсът е обявен за нуждите на „Земеделски институт", гр. Стара Загора, в ДВ бр. 25 от 03.04.2015 година, със срок за подаване на документи 2 месеца, с единствен кандидат:

гл. ас. д-р Надя Стоянова Минчева.

Участвам в състава на научното жури по конкурса съгласно Заповед №НП-07-19/29.05.2015 на Председателя на ССА.

2. Информация за кандидатите в конкурса

Надя Стоянова Минчева е родена на 19 април 1971 година в град Стара Загора. Средно образование получава в ЕСПУ «Хр. Ботев», където придобива квалификация «Монтьор на контролноизмервателна и регулираща апаратура». През периода 1989-1990 г. Надя Стоянова Минчева работи като помощник-възпитател в XII ОУ «Г. Гърбачев» гр. Стара Загора. През 1990 г. е приета за редовен студент в Аграрно-животновъдния факултет на ВИЗВМ гр. Стара Загора, където следва от 1990 до 1995 година. През периода 2001-2002 г. работи като птицегледач в Хибриден център по птицевъдство Ст. Загора. През 2002 година Надя Минчева спечелва конкурс за «Докторант» в същата структура, където разработва дисертационен труд на тема: «Проучване на възможностите за създаване на популации кокошки с цветно оперение на базата на налични линии от генофонда». През 2006 г., след успешна защита на дисертацията и придобиване на ОКС «Доктор», Надя Стоянова Минчева остава на работа в Земеделски институт гр. Стара Загора като зооинженер. От март 2007 г. до сега Надя Минчева работи като научен сътрудник в същата структура.

3. Изпълнение на изискванията за заемане на академичната длъжност "Доцент"

Представената от гл. ас. д-р Надя Минчева документация представя изпълнението на критериите за оценка по чл.85 от ПРАС в ССА.

Научноизследователската дейност на кандидата за заемане на академичната длъжност "Доцент" изисква той да е участвал в минимум 5

изследователски проекта. Гл. ас. д-р Надя Минчева покрива това изискване, като един от научно изследователските проекти е финансиран от МОНМ.

Според изискването на ЗРАСРБ и Правилника за прилагането му в ССА научната активност на кандидата за „Доцент" се измерва и с участието му в национални и международни научни форуми. Тези участия следва да бъдат съответно минимум 2 и 2. Гл. ас. д-р Надя Минчева представя 5 участия в международни конференции, с което кандидатът отговаря на критериите.

Публикационната дейност на гл. ас. Надя Минчева включва научни публикации по обявената специалност – „Развъждане на селскостопанските животни, биология и биотехника на размножаването". Кандидатът трябва да има не по-малко от 25 статии. Чл. 1, ал. 3 от Допълнителните разпоредби уточнява, че броят на научните трудове, цитиранията и участията в проекти в конкурсите по научни специалности в областта на селекцията следва да се редуцират с коефициент 0,5. Гл. ас. д-р Надя Минчева представя 24 публикации, отпечатани след придобиване ОНС „Доктор". След редуциране на броя, съгласно чл. 1, ал. 3 от Допълнителните разпоредби, тя значително надхвърля изискванията за заемане на академичната длъжност „Доцент" – 13 броя. От общо представените публикации, гл. ас. Минчева посочва, че 3 публикации са под печат. Към момента на работа над рецензията два от трудовета вече са отпечатани. Според изискванията на ПРАС в ССА кандидатът трябва са бъде водещ автор поне в 1/3 от публикациите (минимум 4 броя при редуциран брой на научните публикации). Гл. ас. д-р Надя Минчева представя 6 публикации, отпечатани в научни списания, в които тя е водещ автор. По този критерий тя отново надхвърля изискванията.

От общо представените в документацията публикации, отпечатани след придобиването на ОНС „Доктор" 9 са публикувани на български език. В т.ч. 5 публикации в специализирани научни списания, 1 в сборник от научна конференция и 3 в браншовото списание „Птицевъдство". Останалите 12 научни публикации са отпечатани на английски език, като 11 от тях в специализирани научни издания в чужбина и България, а 1 в сборник от научна конференция.

При участие в конкурс за заемане на длъжността "Доцент" кандидатът трябва да има минимум 12 цитирания. Гл. ас. д-р Надя Минчева е представила 13 публикации, на които са се позовали 19 пъти. От общия брой цитирани публикации, на 8 от тях са се позовали чужди автори. Това е изключително важно и говори за актуалността на проблематиката, която засяга в публикациите си гл. ас. Надя Минчева.

4. Обща характеристика на представените научни трудове/ публикации

4.1. Основни научни направления в изследователската дейност на гл. ас. Надя Минчева.

В конкурса за „Доцент" са представени общо 30 заглавия, от които: 6 труда са част от защитената дисертация за получаване ОНС „Доктор" и 24 научни труда, публикувани след това.

Научната продукция на гл. ас. Минчева основно е в сферата на селекцията.

Към това направление се отнасят публикациите, свързани с:

- изследване на актуалния статус на генетичния ресурс птици в страната и използването на генофонда за създаване на нови линии кокошки от яйценосен и месодаен тип, както и проучване на техните продуктивни характеристики (трудове 10, 11, 17, 18 и 28);
- проучване на влиянието на алелите в К локуса върху растежа и продуктивността на птиците от породата Плимутрок (трудове 16 и 19);
- изследване на хетерозисния ефект по най-важните продуктивни признаци при хибридни кокошки от яйценосен и месодаен тип (трудове 21 и 22);
- Проучване на продуктивността на различни генотипове бройлери (трудове 20 и 24);
- изследване на ефекта на гена за джуджевидност върху екстериора, продуктивността и качеството на яйцата при майчини линии за производство на цветни бройлери (труд 29);.

Друго направление, застъпено в публикациите на гл. ас. Надя Минчева е използването на нетрадиционни фуражни компоненти при съставянето на смески за птици (трудове 7, 8, 23, 25), както и влиянието върху продуктивността на добавката на пробиотици (трудове 12, 14), растителни масла (труд 27) и имуномодулатори (труд 26).

Третото направление в публикациите на гл. ас. Минчева засяга качеството на кокошите (трудове 9, 13) и пуйчите яйца (труд 15).

4.2. Научни и научно-приложни резултати.

4.2.1. • **Използване на генофонда за създаване на нови линии кокошки от яйценосен и месодаен тип.**

Гл. ас. Минчева, в съавторство със своите колеги от секция „Птицевъдство" на Земеделски институт гр. Ст. Загора, е направила цялостна оценка на по-важните качествени и количествени признаци на наличните линии кокошки, съхранявани в генетичния резерват. Въз основа на тези проучвания става възможно изграждането на стратегии за тяхното използване като изходен генетичен материал при създаването на нови линии в яйценосното и месодайното направления при кокошия вид. Установени са основните продуктивни характеристики на новосъздадените линии. Получените резултати представляват ценна научна информация, която може и трябва да бъде използвана в етапа на усъвършенстване на линиите (**оригинален принос с висока теоретична стойност и практическа насоченост - трудове №№ 10, 11, 17 и 18**).

Анализирани са състоянието и актуалния статус на генетичните ресурси в областта на птицевъдството на Р. България. Проблемът е разгледан във връзка със силното стесняване на генетичното разнообразие, резултат от пресата, която оказва промишленото, хибридно птицевъдство (труд 28). В статията се дава фенотипната и продуктивната характеристика на местните и

локално адаптирани породи птици. Това е важен етап, позволяващ планиране и управление на генетичните ресурси в птицевъдството, с оглед на тяхното съхранение и по-нататъшно използване **(принос с теоретична стойност и практическа насоченост – труд 28)**.

Проведено е тестиране по съчетаемост на две изходни линии от месодаен тип на основата на диалелни кръстосвания. Анализирани са прекия адитивен ефект, майчиния адитивен ефект и хетерозиса по най-важните продуктивни признаци – жива маса, преживяемост, носливост, маса на яйцата, оплодетост и люпимост (труд № 22). Оценен е и хетерозистият ефект при дву- и трилинейни хибридни комбинации от яйценосен тип (труд 21). Получените резултати дават възможност обективно да бъде преценена ценността на дадената линия и точно да бъде установено нейното място в схемите на кръстосване **оригинален принос с теоретична стойност и практическа насоченост - трудове №№ 21 и 22)**.

Проучена е продуктивността на две бройлерни комбинации, получени на базата на нови родителски линии, като е сравнена с тази при бройлерите, предлагани от водещи световни фирми. При сравнителния анализ е използван показателят „индекс на продуктивността" **(принос с теоретична стойност и практическа насоченост – трудове №№ 20 и 24)**.

Приложено е интродуциране на полово свързаният ген (*dw*) в майчина форма за получаване на цветни бавнорастящи пилета бройлери, като е проучено влиянието му върху продуктивните показатели на майчината линия. Потвърден е положителният ефект на този ген върху икономически значимите признаци като консумация, конверсия на фураж и люпимост. Подобно интродуциране за получаване на цветни бавнорастящи бройлери се прави за пръв път в България **(оригинален принос с теоретична стойност и практическа насоченост – труд 29)**.

4.2.2. Използване на нетрадиционните фуражни компоненти при съставянето на смески за птици.

В тази група трудове са публикувани резултати от проучване на различни варианти на заместване на традиционно използвани у нас фуражи с алтернативни протеинови и енергийни източници **(принос с потвърдителен характер – трудове №№ 7, 8, 23, 25 и 27)**.

Установен е ефектът от включването на пробиотици в смеските за кокошки от яйценосно и месодайно направления върху продуктивността и качеството на получаваните от тях яйца **(принос с потвърдителен характер – трудове №№ 12 и 14)**.

Проучено е влиянието на полибактериалния имуномодулатор Nastim® върху растежа и естествения имунитет при пилета бройлери. Получените резултати са обнадеждаващи по отношение на използването му като средство за повишаване на продуктивността на бройлерите и естествената им резистентност към заболявания **(принос с потвърдителен характер – труд 26)**.

4.2.3. Качество на яйцата и репродукция на птиците.

Изследвани са морфологичните качества на стокови яйца от кокошки с различен генотип (трудове 9 и 13). Получените резултати могат да бъдат използвани в етапа на поддържане и усъвършенстване на съответните линии (**принос с потвърдителен характер**).

Проучено е влиянието на срока на съхранение на разплодните яйца от пуйки върху резултатите от инкубацията. Установено е, че съхранението на яйцата над 10 дни оказва негативен ефект върху люпимостта и дела на белтъка (**принос с потвърдителен характер – труд №15**).

5. Критични бележки и препоръки.

При рецензиране на представените по конкурса публикации могат да се посочат следните по-важни слабости:

- Методическата част на някои от публикациите не е достатъчно пълна. В резултат на това не става ясно на страничния читател какво и как точно е направено. Като пример тук може да бъде посочен труд № 15. В него се прави заключението, че при съхраняване на яйцата над 10 дни оплодеността значимо намалява. Принципно този признак не би следвало да се влияе от продължителността на прединкубационно съхранение на яйцата. Отделен е въпросът, а от методиката не става ясно, дали всички извадени при овоскопирането като неоплодени яйца, са чупени, за да се докаже по състоянието на бластодиска, дали са неоплодени или се касае за ембрионална смъртност, настъпила до началото на инкубацията.

- В част от публикациите не се прави задълбочен анализ на представените в таблиците резултати. Не се изказват предположения или не се дават аргументи каква например би могла да бъде причината за получения резултат. Като пример тук биха могли да се посочат трудове 7 и 8. Представените данни сочат, че прираста в опитните групи е значимо по-висок. Не се дава обяснение обаче, какви могат да бъдат причините за това. Не се изказва предположение и защо стандартните фуражни смески, съставени на базата на соев шрот и използвани в целия свят, се оказват по ниско ефективни по отношение на прираста на птиците от експерименталните смески, съставени с участието на грах и сух спиртоварен остатък от пшеница. Същите тенденции не се потвърждават при съставянето на смески с участието на сух спиртоварен остатък от царевица и участието на класически бройлери от комбинацията Ross 308 (труд 23). В тази публикация не се прави препратка към по-рано получените резултати в труд № 8.

- В някои публикации представените в таблиците резултати не са напълно точни. Като пример може да се посочи труд № 14. В методиката е посочено, че продължителността на експеримента е 70 дни. В същото време в табл. 2 е посочено, че средно от кокошка са събрани съответно 44,7 и 48,8 яйца, което съставлява съответно 63,8 и 69,7% интензивност на снасяне, при посочено от авторите съответно 57,4 и 64,1%. И тук вероятно има някакво логично обяснение, но за страничния читател това не е ясно.

- В труд 20 целта е да бъде сравнена продуктивността на две водещи хибридни комбинации Ross 308 и Cobb 500. Табл. 1 обаче представя

резултати от инкубацията на яйцата от тези две комбинации. Това според мен е извън поставената цел и мисля, че работата би била по-издържана без табл.1. В методиката не се посочва от къде за взети яйцата. Дали това са родителски стада, отглеждани в базата на Земеделски институт или са получени от комерсиални родителски стада. И в двата случая важно е на каква възраст са били стадата, от които са получени разплодните яйца. В областта на инкубацията това е изключително важно, особено когато се коментира оплодеността, загубата на маса от яйцата и люпимостта.

- Представените по конкурса публикации са подредени хронологично по реда на тяхното отпечатване. Мога да препоръчам на автора в бъдеще да подрежда публикациите, на които е автор или съавтор, тематично, следвайки хронологията на отпечатването. Това ще създаде по-голяма прегледност на публикационната й дейност и ще даде яснота на страничния читател кои са проблемите, обект на научните интереси на гл. ас. Минчева.

Има разминаване в номерацията на част от представените в авторската справка за научните приноси и номерацията в списъка на представените по конкурса трудове.

6. ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Представената по конкурса научна продукция е актуална и със значими научно-практически приноси. Представената документация по конкурса за „Доцент" по професионално направление 6.3. Животновъдство и научна специалност 04.02.01. „Развъждане на селскостопанските животни, биология и биотехника на размножаването", обявен в ДВ бр. 25 от 03.04.2015 година по съвкупност отговаря на изискванията на ЗРАСРБ и на правилника за прилагането му в ССА за присъждане на научното звание «Доцент».

Изложените в рецензията факти и направените анализи ми дават основание да дам **ВИСОКА** оценка и убедено да препоръчам на УВАЖАЕМОТО ЖУРИ, назначено със Заповед №НП-07-19 на Председателя на ССА от 29.05.2015 г. **ДА ГЛАСУВА ПОЛОЖИТЕЛНО**, а научният съвет на Земеделски институт **ДА ИЗБЕРЕ гл. ас. д-р Надя Стоянова Минчева за ДОЦЕНТ.**

22.07.2015г.
Стара Загора

Рецензент: .....
/ проф.дн А. Генчев /